

Bijlage VWO
2021

tijdvak 3

maatschappijwetenschappen

Bronnenboekje

Opgave 1 Politieke strijdpunten in Nederland

tabel 1

Opvattingen over zes politieke strijdpunten, bevolking van 18 jaar en ouder, Nederland, 2014 (in procenten)

	1-4	5-6	7-10	totaal
euthanasie: verbieden (1) - toestaan (10)	8	7	85	100
verantwoordelijkheid: overheid meer (1) - mensen meer (10)	28	29	43	100
inkomensverschillen in Nederland: kleiner (1) - groter (10)	52	36	12	100
Europese eenwording: verder (1) - is al te ver gegaan (10)	24	26	50	100
allochtonen: behoud eigen cultuur (1) - geheel aanpassen (10)	18	27	55	100
materialisme: milieu belangrijker (1) - economie belangrijker (10)	30	37	33	100

Toelichting

In de vraagstelling worden steeds twee tegengestelde standpunten geformuleerd met de vraag om het eigen standpunt met een cijfer tussen 1 en 10 aan te geven. Voorbeeld: Acht procent van de respondenten gaf een cijfer van 1 tot en met 4 op de vraag over euthanasie.

euthanasie: 'Sommige mensen vinden dat euthanasie altijd verboden moet zijn (1). Anderen vinden dat euthanasie mogelijk moet zijn als de patiënt daarom vraagt (10).'

verantwoordelijkheid: 'Sommige mensen vinden dat de overheid meer verantwoordelijk moet zijn om ervoor te zorgen dat iedereen krijgt wat hij nodig heeft (1). Anderen vinden dat mensen meer verantwoordelijkheid moeten nemen om voor zichzelf te zorgen (10).'

inkomensverschillen: 'Sommige mensen vinden dat de verschillen in inkomens in ons land kleiner moeten worden (1). Anderen vinden dat ze groter moeten worden (10).'

Europese eenwording: 'Sommige mensen vinden dat de Europese eenwording nog verder zou moeten gaan (1). Anderen vinden dat de Europese eenwording al te ver is gegaan (10).'

allochtonen: 'Sommigen vinden dat allochtonen in Nederland moeten kunnen leven met behoud van de eigen cultuur (1). Anderen vinden dat zij zich geheel moeten aanpassen aan de Nederlandse cultuur (10).'

materialisme: 'Als u moet kiezen tussen de belangen van natuur en milieu aan de ene kant (1) en de belangen van economie en werkgelegenheid aan de andere kant (10).'

naar: Sociaal en Cultureel Planbureau, 2014

Opgave 2 Conflict in de Zuid-Chinese Zee

tekst 1

Gevecht om rotspunten in de Zuid-Chinese Zee

Negen gedachtestreepjes heeft China in een U-vorm op de kaart van de Zuid-Chinese Zee aangebracht. Vijf daarvan lopen vlak langs de kust
5 van de Filipijnen. “Zonder enige juridische basis!” roept de Filipijnse rechter Antonio Carpio verontwaardigd uit over de ‘negen strepen’-stippellijn, die volgens China sinds
10 1947 bestaat. “Als we die aanspraken van China erkennen, raken we 80 procent van onze exclusieve economische zone kwijt. Voor Brunei is dat zelfs 90 procent en voor
15 Vietnam de helft.”

De rechter van het Filipijnse Hoogerechtshof is op bezoek in Den Haag (...) om uit te leggen waarom de Chinese claim op vrijwel de
20 gehele Zuid-Chinese Zee onaanvaardbaar is. Zijn land vecht die aan voor een tribunaal onder het VN-Zeerecht-verdrag en hoopt op steun van westerse landen. China heeft het
25 tribunaal als onbevoegd afgedaan, ook al heeft het wel het verdrag geratificeerd. (...)

Wat beweegt China in uw ogen?

“Het is een combinatie van militaire
30 en economische argumenten. Militair

wil het de Amerikaanse marine het gebied uit werken om het te gebruiken voor zijn eigen nucleaire onderzeeërs. (...) Economisch is de zee
35 voor China belangrijk, omdat grondstoffen als olie en gas hard nodig zijn. En het kost China moeite aan gezond voedsel te komen, nu de eigen landbouwgrond grotendeels
40 vervuild is. De Zuid-Chinese Zee bevat veel vis.”

“De Chinese claim gaat erg ver. Zelfs als je China soevereiniteit over alle eilanden in de Zuid-Chinese Zee
45 toekent, dan nog krijg je niet het zeegebied dat ze met hun ‘negen strepen’-stippellijn opeisen”, zegt Alex Oude Elferink, expert recht van de zee aan de Universiteit Utrecht.
50 Dat China bezig is dat recht te herschrijven, zoals rechter Carpio beweert, vindt hij overdreven: “Ik denk niet dat opeens veel landen zich net zo gaan gedragen als de
55 opkomende grootmacht China.” Maar precedentwerking vreest hij wel: “Het is niet goed voor het internationale recht, wanneer China dat negeert. Andere landen kunnen dan ook
60 denken: ‘We nemen het niet zo nauw’.”

naar: de Volkskrant, 2015

tekst 2

‘Spanning tussen China en de VS loopt op’

China stuurt zijn marine de volle zee op en zet zijn luchtmacht voortaan ‘offensief en defensief’ in boven de Zuid-Chinese Zee op een moment
5 dat de spanningen met de Verenigde Staten snel oplopen. Traditioneel richt China zich op het verdedigen van de eigen kustwateren. Maar de ‘ingewikkelde dreigingen en uit-
10 dagingen in de Zuid-Chinese Zee’ vragen om een nieuwe aanpak. Dat schrijft de Chinese legerleiding in een dinsdag gepubliceerde blauwdruk van een nieuwe defensiestrategie. (...)

15 Recentelijk zijn de VS zich intensiever met het conflict gaan bemoeien. (...) De VS bereiden

militaire oefeningen voor met Australië, en voor het eerst ook met
20 Japan. (...) Tien Zuidoost-Aziatische landen versterken zelfstandig hun marine en kustwacht met forse verhogingen van de defensie-budgetten, meldt defensiespecialist
25 IHS Jane’s Defence Weekly.

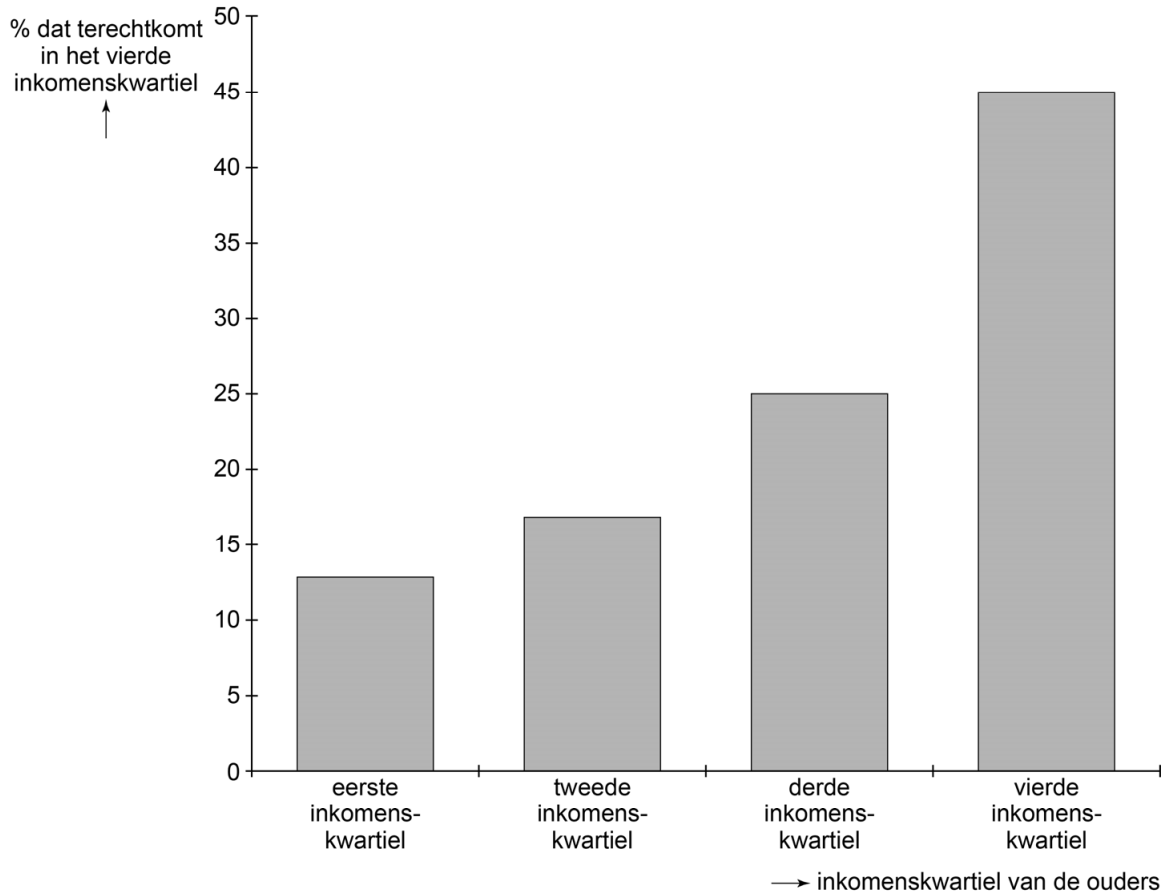
Met al die militaire activiteit neemt het risico op potentieel dodelijke incidenten toe, terwijl de scheep-
vaartroutes in dit gebied van cruciaal
30 economisch belang zijn. De VS beweren dan wel dat China het vrije zeeverkeer in gevaar brengt, China zelf is evenzeer afhankelijk van vrije doorvaart en rust in het gebied. (...)

bron: de Volkskrant, 2015

Opgave 3 De achtergrond van politici in Groot-Brittannië

figuur 1

Percentage mensen in Groot-Brittannië dat terechtkomt in het vierde inkomenskwartiel naar het inkomenskwartiel van de ouders, 2007

naar: www.gov.uk, 2014

Toelichting

De inkomens van alle ouders zijn van laag naar hoog gerangschikt en vervolgens in vier gelijke delen (inkomenskwartielen) verdeeld. Het eerste kwartiel bevat de 25% armste ouders, het vierde kwartiel bevat de 25% rijkste ouders.

tabel 2

**Gevolgde universitaire opleiding van de totale bevolking en van
parlementsleden, Groot-Brittannië, 2013**

	universitaire opleiding gevolgd	universitaire opleiding gevolgd aan 'topuniversiteit' (Oxford of Cambridge)
totale bevolking	38%	0,8%
parlementsleden	83%	24%

naar: www.gov.uk, 2014

tekst 3

Politici uit de arbeidersklasse

De sociaaleconomische achtergrond van parlementsleden in Groot-Brittannië is in de afgelopen vijftig jaar veranderd. Hoewel er in verhouding tot het aantal arbeiders in de gehele bevolking nooit veel parlementsleden met een arbeidersachtergrond zijn geweest, is dat aantal nu drastisch gedaald. In 1964 had 20% van de parlementsleden een arbeidersachtergrond, in 2010 was dat nog maar 5%.

Deze afname kan bijna helemaal toegeschreven worden aan veranderingen in de Labour-partij, die van oorsprong de arbeidersklasse moest vertegenwoordigen. In 1964 was Labour niet alleen een partij vóór de arbeidersklasse, maar bestond de partij voor 37% uit parlementsleden uit diezelfde klasse. In 2010 was dit gedaald tot minder dan 10%.

In een recent verschenen artikel heb ik onderzocht wat de veranderingen in de sociaaleconomische achtergrond van de volksvertegenwoordigers in Groot-Brittannië voor effect hebben op het stemgedrag.

naar: Oliver Heath, 2015

De resultaten laten zien dat de afname van het aantal Labour-parlementsleden met een arbeidersachtergrond onder kiezers uit de arbeidersklasse een grote invloed heeft gehad op de relatieve populariteit van de partij, zelfs als andere factoren worden meegenomen die normaal gezien in verband worden gebracht met stemgedrag van verschillende klassen. Wanneer in de partij een groot aantal parlementsleden uit de arbeidersklasse zit, zullen kiezers met een arbeidersachtergrond significant vaker Labour stemmen dan kiezers uit de middenklasse.

Er is ook bewijs dat deze processen doorwerken op het niveau van de kiesdistricten. Kiezers uit de arbeidersklasse lijken eerder te kiezen voor een Labour-kandidaat met een arbeidersachtergrond dan kiezers uit de middenklasse. Bovendien ziet de arbeidersklasse Labour als linkser wanneer een kandidaat uit de arbeidersklasse op de kieslijst staat.